

به نام خدا

سوالات و نکات درس جغرافیا و تاریخ نهم استاد کاظم زاده

امیر عرشیا اسماعیلی، محمد حسین فتاحی

فهرست:

تاریخ	جغرافیا
<u>۱-درس نهم</u>	<u>۱-درس اول</u>
<u>۲-درس دهم</u>	<u>۲-درس دوم</u>
<u>۳-درس یازدهم</u>	<u>۳-درس سوم</u>
<u>۴-درسدوازدهم</u>	<u>۴-درس چهارم</u>
<u>۵-درس سیزدهم</u>	<u>۵-درس پنجم</u>
<u>۶-درس چهاردهم</u>	<u>۶-درس ششم</u>
	<u>۷-درس هفتم</u>
	<u>۸-درس هشتم</u>

جغرافیا:

درس ۱ :

۱- تفاوت سیاره درونی و بیرونی چیست؟

۱. سیاره های درونی جامد و سنگی اند ولی سیاره های بیرونی گازی اند.

۲. سیاره های درونی اقمار کم و زمان کم گردش به دور خورشید دارند ولی بیرونی بر عکس

نکته : منظومه خورشید دارای هشت سیاره است.

نکته : داشتمندان عمر زمین و منظور مه خورشیدی را حدود ۴/۵ میلیارد سال

تخمین می زند

۲- محل قرار گیری سیارک ها در منظومه شمسی را بنویسید.

بین مریخ و مشتری

نکته : ستاره خورشید در منظومه خورشیدی تنها یکی از میلیارد ها ستاره (کهکشان راه شیری) است

۳- منظور از موقعیت مکانی چیست و چگونه تعیین می شود؟

موقعیت مکانی یک پدیده، مکان دقیق قرار گرفتن آن روی کره زمین است . اما، چگونه میتوان فهمید که یک پدیده دقیقاً در کجا کره زمین قرار دارد؟ جغرافی دانان برای تعیین موقعیت مکانی پدیده ها بر روی کره زمین و مطالعه درباره مکانها، خطوط و تقسیمات فرضی را ابداع کرده اند. مانند مدار ها و نصف النهار ها.

۴- استوا چیست؟

دایره ای فرضی که کره زمین را به دو نیم کره شمالی و جنوبی تقسیم می کند
۵- مدار چیست؟

دایره های دیگری که در هر دو نمیکره شمالی و جنوبی به موازات استوا رسم شده اند که به آنها مدار می گویند. هر چه به قطع شمال یا جنوب نزدیک می شویم این دایره ها کوچکتر می شوند.

مدار استوا (مدار مبدأ) صفر درجه است. بقیه مدار ها بین 0° تا 90° درجه شمالی یا جنوبی درجه بندی شده اند.

۶- نصف النهار ها چیست؟

نصف النهار ها نیم دایره های فرضی هستند که از قطب شمال تا قطع جنوب کشیده شده اند و طول مساوی دارند.

۷- نصف النهار مبدأ چیست؟

برای درجه بندی نصف النهارها، نصف النهاری را که از رصدخانه شهر لندن عبور میکند، به عنوان **نصف النهار (گرینویچ)** مبدأ انتخاب کرده اند.

نصف النهار مبدأ و امتداد آن در سوی دیگر کره، زمین را به دو نیمکره مساوی شرقی و غربی تقسیم کرده است. نصف النهار مبدأ، صفر درجه و نص فالنهارهای دیگر از 0° تا 180° درجه غربی و 180° درجه شرقی درجه بندی شده اند؛ زیرا محیط زمین 360° درجه است.

۸- منظور از مختصات جغرافیایی چیست؟

هر نقطه از کره زمین روی یک مدار و یک نصف النهار مشخص قرارداد که به آنها (مختصات جغرافیایی) آن نقطه می گویند.

۹- طول و عرض جغرافیایی را تعریف کنید

طول جغرافیایی هر مکان عبارتست از فاصله آن مکان با نصف النهار مبدأ بر حسب درجه.

عرض جغرافیایی هر مکان عبارتست از فاصله آن مکان با مدار استوا بر حسب درجه

۱۰- برای نوشتן طول و عرض جغرافیایی کدام علائم استفاده می شود؟

از علائم اختصاری N(شمالی) - S(جنوبی) - E(شرقی) - W(غربی)

۱۱- ابزار های اولیه تعیین مکان و مسیر را نام ببرید

استفاده از ستارگان و اسطلاب؛ تهیه نقشه های اولیه و سپس استفاده از قطب نما

۱۲- امروزه از چه ابزاری برای ناو بری استفاده می شود؟

در ده های اخیر منجر استفاده از ماهواره ها برای تعیین موقعیتهای مکانی گردید.

ناوبری ماهواره های، روشی جدید است که در آن از چندین ماهواره برای ارائه موقعیت و

جهت جغرافیایی و مسیر حرکت استفاده میشود. مبنای کار این قبیل سیستم ها بر

پایه امواج رادیویی است که بین ماهواره و گیرندهای مختلف، رد و بدل میشود

نکته: شهر مکه در کشور عربستان و در جنوب غربی ایران واقع است. بنابراین در ایران

ما به سمت جنوب غربی نماز میخوانیم

نکته: پشت بام کعبه قبله ندارد

درس ۲ :

۱- مهمترین حرکات زمین را نام برد و نتایج هر یک را بنویسید

- الف) حرکت وضعی یا چرخشی که نتایج آن : پدید آمدن شب و روز و اختلاف ساعت
ب) حرکت انتقالی یا مداری و نتایج آن : پیدایش سال خورشیدی و پیدایش فصول

۲- حرکت وضعی را تعریف کنید

زمین در هر ۲۴ ساعت یکبار به دور محور خود می چرخد ؛ که به آن حرکت وضعی می گویند

۳- منظور از حرکت ظاهربی خورشید چیست؟

ما هر روز در آسمان، خورشید را میبینیم که از مشرق طلوع میکند هنگام ظهر، خورشید تقریبا بالای سر ماست و هنگام عصر رفته به سمت مغرب حرکت و در آن سمت غروب میکند. اما این جایی یا حرکت خورشید در آسمان، حرکت ظاهربی است. در واقع، خورشید جایه جا نمیشود بلکه زمین زمین پی در پی در مقابل خورشید می چرخد و نقاط مختلف کره قرار میگیرند.

نکته: زمین از غرب به شرق می چرخد

۴- چه نقاطی دارای ظهر یکسان هستند؟

تمامی نقاطی که بر یک نصف النهار واقع شدنند.

۵- ساعت واقعی چیست و چرا به جای آن از ساعت رسمی استفاده می کنند؟

آنچه گفته شد، زمان واقعی در مکانهای مختلف بود که مبنای آن موقعیت خورشید در آسمان است اما در زندگی روزانه نمیتوان از ساعت واقعی استفاده کرد. تصور کنید حتی دو شهر مجاور در یک کشور، که روی یک نصف النهار قرار ندارند، ساعت های مختلفی دارند. بنابراین، در تعیین قرارهای ملاقات، زمان باز و بسته شدن اداره ها و مغازه ها و برنامه حرکت قطارها و هواپیما ها مشکلات زیادی به وجود می آید. در قرن

۱۹ کشور ها در یک اجلاس بین المللی توافق کردند که به جای ساعت واقعی از ساعت رسمی استفاده کنند و به این ترتیب زمان رسمی به وجود آمد.

نکته: اگر کره زمین را به ۲۴ قاچ تقسیم کنیم؛ هر یک از قاچ ها ۱۵ درجه پهنا دارد.

مسئله: اگر شهر تهران در طول جغرافیایی ۴۵ درجه شرقی و شهر پکن در طول جغرافیایی ۱۳۵ درجه شرقی باشد :

$$135 - 45 = 90$$

الف) اختلاف درجه ←

$$90 / 15 = 6$$

ب) اختلاف ساعت ←

$$6 + 12 = 18 \quad \text{ج) ساعت تهران ۱۲ است در پکن زمان چند است؟}$$

نکته این مسئله :

غرب و غرب = اختلاف شرق و شرق = اختلاف غرب و شرق = مجموع

۶- حرکت انتقالی زمین را تعریف کنید.

زمین در همان هنگام که به دور محور خود می چرخد به دور خورشید نیز می گردد. یک دور کامل زمین به گرد خورشید یک سال طول می کشد که به آن حرکت انتقالی می گویند . مدار زمین بیضی شکل است و زمین با سرعت میانگین ۳۰ کیلومتر در ثانیه این مسیر را می پیمایند

۷- تفاوت سال خورشیدی سال رسمی و سال کبیسه را بنویسید

سال خورشیدی = ۳۶۵ روز و ۶ ساعت

سال کبیسه = ۳۶۶ روز

سال رسمی = ۳۶۵ روز

۸- مایل بودن محور قطب ها چه نتایجی دارند؟

زاویه تابش آفتاب در طول سال تغییر می کند و در طی یک سال زمین در موقعیت های مختلفی در برابر خورشید قرار می گیرد ؛ درازی شب و روز، نامساوی می شود و فصول مختلف به وجود می آید.

۹-منظور از انقلاب تابستانی چیست؟

در اول تیرماه خورشید در نیمکره شمالی به مدار راس السرطان به طور عمودی می تابد. در اول تیرماه در نیمکره شمالی منطقه وسیع تری از کره زمین در معرض نور خورشید قرار می گیرد. در نتیجه طول روز ها از شب ها بیشتر است. در این هنگام که طولانی ترین روز در این نیمکره است و به آن (انقلاب تابستانی) می گویند فصل تابستان آغاز می شود.

۱۰-منظور از انقلاب زمستانی چیست؟

در اول دی ماه خورشید به مدار راس الجَدِی در نیمکره جنوبی عمودی می تابد. در اول دی ماه در نیمکره شمالی بخش کم وسعت تری از کره زمین تابش خورشید را دریافت می کند و روز ها کوتاه تر از شب هاست. در نتیجه در نیمکره شمالی اول دی کوتاه ترین روز سال است که به آن انقلاب زمستانی می گویند. در این روز فصل زمستان آغاز می شود در حالیکه همین زمان در نیمکره جنوبی فصل تابستان آغاز شده است.

۱۱-اعتدالین چیست؟

پس از طولانیترین و کوتاهترین روز سال، به تدریج با گردش زمین به دور خورشید، وسعت دایره جنوبی کم و زیاد میشود. در نتیجه طول روز و شب، هر روز نسبت به روز قبل تغییر میکند تا سرانجام در دو موقع از سال، یعنی اول بهار و اول پاییز، طول روز و شب برابر میشود؛ به این دو زمان، (اعتدالین) (اعتدال بهاری و اعتدال پاییزی) میگویند.

درس ۳

۱- سیاره زمین از چه محیط هایی تشکیل شده است؟

سنگ کره (لیتوسفر) - هواکره یا جو (اتمسفر) - آب کره (هیدروسفر)

۲- گاز های اصلی تشکیل دهنده جو را نام ببرید

نیتروژن (٪ ۷۸)؛ اکسیژن (٪ ۲۱)؛ سایر گاز ها (٪ ۱)

۳- منظور از سنگ کره آب کره هوا کره چیست؟

۱. سنگ کره (لیتوسفر) بخش خارجی زمین یا پوسته آن که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده است.

۲. آب کره (هیدروسفر) شامل اقیانوس ها و دریاها و دریاچه ها و رود ها و بقیه آب های سطحی آب های زیرزمینی یخچال ها نزولات جوی است.

۳. هواکره یا جو (اتمسفر) شامل گاز هایی که دور تا دور کره زمین را فرا گرفته است

۴- با توجه به آیه ۲۲ سوره بقره ترتیب شکل زیست کره چیست؟

سنگ کره - هواکره - آب کره - زیست کره

۵- درصد آب ها و خشکی ها را در دو نیمکره شمالی و جنوبی مقایسه کنید

در نیمکره جنوبی = ٪ ۸۲ آب و ٪ ۱۸ خشکی

در نیمکره شمالی = ٪ ۶۰ آب و ٪ ۴۰ خشکی

نکته: وسعت خشکی های زمین نسبت به آب ها کم است؛ حدود ٪ ۷۱ سطح زمین را

آب تشکیل می دهد.

۶- منظور از سرزمین های پست چیست و در کدام نواحی تشکیل می شوند؟

جلگه ها و دشت ها - در کنار دریاها یا امتداد رود های بزرگ

۷- فلات چیست؟

سرزمین هایی نسبتا هموار اما مرتفع که از اطراف به سرزمین های کم ارتفاع و پست منتهی می شوند. فلات تبت بلندترین فلات جهان است.

۸-کوه های جوان و پیر را با هم مقایسه کنید

کوه های جوان شبی تندی دارند و دره های بین آنها تنگ به شکل ۷ است اما کوه های پیر به شکل گنبدهای شکل در آمده و شبی دامنه ها هم ملایم است و دره های باز به شکل U دارند.

۹-بطور کلی چه عواملی موجب پیدایش و تغییر شکل ناهمواری ها شده اند؟
عوامل طبیعی و عوامل انسانی

۱۰-کدام عوامل طبیعی یا درونی باعث پیدایش ناهمواری ها شده اند؟
تشکیل کوه های چین خورده - کوه آتشفسان - تشکیل کوه و دره در اثر شکستگی(گسل)

۱۱-کدام عوامل بیرونی باعث تغییر شکل ناهمواری ها شده اند؟
هوازدگی - فرسایش آبی - فرسایش بادی - فرسایش یخچالی

۱۲-تاثیر فعالیت های انسان بر ناهمواری ها چیست؟

ساخت تونل و جاده - ساخت سد - ساخت خانه های روستایی - معدن - کشت پلکانی برنج ها - دریاچه ارومیه

درس ۴

۱- تعریف آب کره چیست؟

همه آب های زمین یعنی اقیانوس ها دریا ها دریاچه ها و رود ها و ... را شامل می شود

۲- ویژگی های اقیانوس آرام را نام ببرید

پهناورترین اقیانوس کره زمین - عمیق ترین اقیانوس جهان - عمیق ترین آب های جهان در این اقیانوس قرار دارد.

۳- چند نمونه از جریان های آب سرد و آب گرم اقیانوسی را نام ببرید

جریان های آب سرد : لابرادور - آیاشیو - بنگوئلا

جریان های آب گرم : گلف استریم - استوایی شمالی - کوروشیو

۴- کاوش های علمی در کف اقیانوس ها با چه دشواری روبرو است؟

فشار زیاد آب - تاریکی و دمای کم در اعماق آب

۵- ناهمواری های کف اقیانوس را نام ببرید

ساحل - فلات قاره - شب قاره - جزیره - دشت اقیانوسی - گودال اقیانوسی

۶- فلات قاره را تعریف و بگویید از چه نظر اهمیت دارد؟

در جاهایی که اقیانوس ها با خشکی تماس دارند اغلب ناحیه ای کم عمق با ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر دیده می شود که به آن فلات قاره (ایوان خشکی) می گویند. فلات قاره در دریاها و دریاچه ها نیز دیده می شود و در برخی از آنها جزایر سر از آب بیرون آورده اند. معمولاً از نظر وجود منابع سرشار نفت و گاز و جزایر ماهیگیری اهمیت زیادی دارند.

۷- شب قاره چیست؟

بعد از فلات قاره ناگهان شب زیاد می شود؛ به این بخش شب قاره می گویند.

۸- مهمترین حرکات آب دریا را نام ببرید

موج - جذر و مد - جریان های دریایی

۹- اهمیت جریان های دریایی را بنویسید

چون که از مهمترین مناطق صید ماهی جهان است.

۱۰- نیوفوندلند و شرق ژاپن که از مناطق مهم ماهیگیری جهان هستند؛ در محل تلاقی کدام جریان های دریایی قرار دارند؟

نیوفوندلند (گلف استریم و لا برادر)

۱۱- فایده اقیانوس ها را بنویسید

منابع مهم تامین غذا برای انسان - امکان حمل و نقل کم هزینه تر میلیون ها تن بار -
منبع تامین آب شیرین

۱۲- چه عواملی حیات دریا ها را با خطر روبرو کرد؟

زباله های سمی - صید بی رویه و انبوه ماهی

۱۳- تعریف هوا کره (اتمسفر) چیست؟

جو یا هوا کره لایه ای از گاز است که از سطح زمین تا ارتفاع حدود ۳۰۰۰ کیلومتری اطراف سیاره زمین را در بر گرفته است. جو مخلوطی از گاز های مختلف نیتروژن (٪۷۸) اکسیژن (٪۲۱) و سایر گاز ها مانند دی اکسید کربن و بخار آب است .

۱۴- پایین ترین لایه جو چه نام دارد و ویژگی های این لایه را بنویسید.

پایین ترین لایه که نزدیک به سطح زمین است. وَرد سپهر (تروپوسفر) نام دارد. تشکیل ابر ها و بسیاری از تغییرات آب و هوایی در این لایه صورت می گیرد.

۱۵- لایه های جو زمینی را به ترتیب نام برد و ویژگی های هریک را بنویسید

۱. دماسپهر (ترموسفر)

۲. میان سپهر (مزوسفر) ؛ جذب شهابسنگ

۳. پوشش سپهر (استراتوسفر) ؛ دارای لایه اُزن

۴. وَرد سپهر (تروپوسفر) ؛ تشکیل ابر و تغییرات آب و هوایی

درس ۵:

۱- تعریف زیست بوم چیست؟

زیست بوم یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که در آن، انواع خاصی از گیاهان و جانوران زندگی می‌کنند و ناحیه مشخصی را به وجود می‌آورند. هر زیست بوم از چند زیست بوم سازگان (اکوسیستم) تشکیل شده است.

۲- تنوع زیست بوم‌ها به چه عواملی، بستگی دارد؟

وجود هر زیست بوم در یک ناحیه به عوامل مختلفی چون آب و هوا، شکل ناهمواری‌ها، میزان ارتفاع زمین، و جنس خاک بستگی دارد. در میان همه این عوامل، آب و هوا مهمترین و بیشترین تأثیر را دارد.

۳- کدام عنصر آب و هوا بر میزان پوشش گیاهی تأثیر می‌گذارد؟

از میان عناصر آب و هوایی، دو عنصر «دما» و «بارش» بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می‌گذارند؛ به طوری که با تغییر دما و بارش از یک ناحیه به ناحیه دیگر، پوشش گیاهی تغییر می‌کند.

دما عامل مهمی در رویش گیاهان است و در مناطقی که دما هوا بسیار پایین است، گیاهان نمیتوانند برویند. میزان بارش نیز تأثیر زیادی بر میزان پوشش گیاهی یک منطقه دارد. علوه بر میزان دما و بارش، عوامل دیگری چون طول مدت فصل خشک و تبخیر نیز در پوشش گیاهی مؤثرند.

۴- هشت زیست بوم سطح زمین را نام ببرید؟

۱- توندرا

۲- تایگا

۳- جنگل‌های پهنه برگ معتدل

۴- علفزارهای منطقه معتدل

۵- بیشهزارها و مراعع مدیترانه‌ای

۶- بیابان

۷- جنگل‌های بارانی استوایی

۸- ساوان

۵- ویژگی‌های توندرا را بنویسید؟

توندرا ناحیه‌ای در نزدیکی قطب شمال و حاشیه آقیاتوس منجمدشمالی است. این ناحیه، زمستان‌های طولانی دارد و سرماهی هوا در آن، بسیار شدید است؛ به طوری که به -34°C نیز می‌رسد. در این ناحیه، تابستان‌ها کوتاه و میانگین دما، حداقل ۱۲ درجه سانتی‌گراد است.

زمین‌های توندرا از بیخ و برف پوشیده شده است. در تابستان با ذوب شدن بیخ‌ها، در زیر خاک، بانلاق‌های کم عمق ایجاد می‌شود. در توندرا فقط گیاهانی چون خزه و گل‌سنگ می‌توانند برویند. بزرگ‌جyne‌ترین جانور توندرا، خرس قطبی است. در زمستان، برخی از جانوران این منطقه به نواحی گرم‌تر مجاور مهاجرت می‌کنند. گوزن‌ها و پرندگان مهاجرت می‌کنند

روباه قطبی

خره و گل‌سنگ

خرس قطبی در حال بریدن

اسکیموها و گوزن سالی

۶- ویژگی های تایگا را بنویسید

تایگا

جنگل های تایگا، زمستان

عقاب کاکل سفید، آلاسکا

گرگ خاکستری

زیست بوم تایگا از گسترده ترین زیست بوم هاست و در جنوب توندرا و در فاره های آسیا، اروپا و آمریکای شمالی گسترش یافته است. در این منطقه، در ۶ ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه است. بارندگی بین 25° تا 50° میلی متر و زمین همیشه مرطوب است. ناحیه تایگا به داشتن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ ها معروف است. درختان این ناحیه، مانند کاج و سرو، همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند. تقریباً تمام جنگل های کشور کانادا از نوع تایگاست. این جنگل ها بخش عمده ای از چوب نرم برای تولید کاغذ را تأمین می کنند. در زمستان، برخی از جانوران این منطقه نیز به نواحی گرم تر مجاور مهاجرت می کنند.

سمور دریایی، کانادا

حمل الوار، کانادا

۷- ویژگی های جنگل های بارانی استوایی را بنویسید

جنگل های بارانی استوایی

این زیست بوم در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترده شده است. در این منطقه، هوا همیشه گرم، رطوبت حدود 80° درصد و میزان بارندگی سالیانه 2500 میلی متر است. جنگل های بارانی استوایی چند طبقه اند. در زیر درختان بلندتر، درختان کوتاه تر و علف ها، که رشد بسیار سریعی دارند، وجود دارند. ارتفاع درختان بلند گاه به 25 تا 25 متر نیز می رسد.

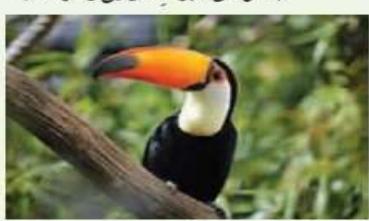
این زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد و انواع حشره ها، پرندگان، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند. درختان شاه پسند (مانگرو)، نارگیل، قهوة سودانی، هیوا و بامبو از جمله گیاهان این ناحیه اند.

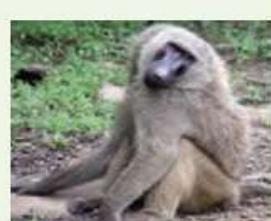
بامبو

جنگل های آبیه استوایی و خزندگان

توکا

بابون، یک نوع میمون

نخل روغنی، مالزی

۸- ویژگی های ساوان را بنویسید.

ساوان

ساوان منطقه علفزارها با درختان نک و منفرد است که در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است. بیشترین وسعت ساوان در قاره آفریقاست.

آب و هوای ساوان در تمام طول سال، گرم است و در آن، دو فصل خشک و مرطوب وجود دارد. ساوان از نظر نوع جانوری سیار غنی است، در ساوان، علفزواران نومند چون گورخر، قبیل، زرافه و کرگدن فراواناند و گوشتخواران درنده، چون شیراز این گیاهخواران تقدیم می کنند. درختان پاتوباب از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند.

درختان پاتوباب

پیش ساوان

گورخر و قبیل در علفزارهای ساوان

کلبه ای در منطقه ساوان، کنیا

۹- بیابان را تعریف کرده و بیشتر بیابان ها در چه عرض هایی واقع شده اند؟ باد کر مثل.

به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آنها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد، بیابان گفته می شود. بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس الجدی واقع شده اند؛ مانند صحراء در آفریقا، ربع الخالی در عربستان و لوت در ایران.

۱۰- تفاوت بیابان گبی با دیگر بیابان ها را بنویسید.

وقتی سخن از بیابان به میان می آید، ما به یاد مناطق گرم میافتیم؛ در حالی که بیابان های سرد نیز در جهان وجود دارند. بیابان گبی که اطراف آن را کوه فرا گرفته است، جزء بیابانهای سرد جهان است.

۱۱- در نواحی بیابانی چه گیاهان و جانورانی قادر به زندگی هستند؟
بیابان ها از نظر پوشش گیاهی فقیرند و فقط درختان یا بوته های خاردار، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره میکنند، میتوانند در آنجا زندگی کنند.

(خلاصه جواب ۱۱):

- ۱- توانایی تحمل بی آبی را داشته باشند
- ۲- آب را در خود ذخیره کنند)

فعالیت مهم:

۲- با توجه به نقشه صفحه پیش و با مراجعته به یک اطلس، بگویید که جنگل های بارانی استوایی در کدام قاره ها و کشورها، وجود دارند و کدام کشور، بیشترین وسعت جنگل های بارانی استوایی را دارد.

جواب: آسیا (مالزی و اندونزی) آفریقا (کنگو) آمریکای جنوبی (برزیل) (آمازون بیشترین وسعت را دارد))

درس ۶

۱- در دو قرن اخیر چه تغییراتی در زیست بوم ها ایجاد شده است؟

در دو قرن اخیر، میزان تغییرات زیست بوم های جهان از تغییراتی که در تمام مدت عمرشان بر سیاره زمین داشته اند، بیشتر بوده است. در این مدت کوتاه، ده ها گونه جانوری و گیاهی منقرض شده و بسیاری از گونه ها نیز در معرض خطر انقراض قرار گرفته اند. وقتی آخرین عضو یک گونه میمیرد، دیگر تولید مثلی صورت نمیگیرد. در نتیجه، آن گونه برای همیشه منقرض و ناپدید میشود.

۲- تنوع زیستی چه زمانی در معرض خطر قرار می گیرند؟

تنوع زیستی زمانی در معرض خطر قرار میگیرد که زیستگاه طبیعی گیاهان و جانوران تخریب شود. با تخریب پوشش گیاهی در یک منطقه، غذا کم میشود و شرایط محیطی نامناسب گونه های جانوری را نیز از بین میبرد.

۳- مهم‌ترین عواملی که باعث تخریب زیستگاه ها در جهان می‌شوند کدام اند؟

- ۱- ایجاد و گسترش شهرها و روستاهای ساختن پل، جاده، ساختمان ها و سدها بدون برنامه ریزی و توجه به جنبه های زیست محیطی
- ۲- فعالیت های صنعتی و تولید انبوه کالاها در کارخانه ها
- ۳- مصرفگرایی و تولید انبوه زباله
- ۴- شکار و تجارت اعضای بدن حیوانات

۴- اهمیت و ارزش جنگل های بارانی استوایی را بنویسید.

جنگل های بارانی استوایی از بی‌چیده‌ترین زیست بوم های جهان است که غنی‌ترین تنوع گیاهی و جانوری را دارد.

۳ نوع زیستی جهان مربوط به این جنگل هاست. جنگل های استوایی را «ریه های زمین» نامیده اند. برخی از دانشمندان معتقدند که این جنگل ها حدود ۵ درصد اکسیژن سیاره زمین و ۵ درصد رطوبت جو را تولید می‌کنند و به همین دلیل، برآب و هوای کل سیاره زمین اثر می‌گذارند. دی‌اکسید کربن گازی است که در اثر فعالیت های انسان و استفاده از سوخت های فسیلی وارد جو می‌شود. این جنگل های انبوه قابلیت جذب دی‌اکسید کربن و تبدیل آن به اکسیژن را دارند.

جنگل های بارانی استوایی خاستگاه اولیه بسیاری از درختان میوه جهان مانند موز، نارگیل و آن به بوده است. امروزه از این جنگل ها انواع محصولات غذایی، دارویی و مواد اولیه صنعتی به دست می‌آید. قهوه، کاکائو، انواع روغن ها، لوازم آرایشی و عطرها، کاثوچو، لاستیک و خمیر دندان از آن جمله اند. عصاره گیاهان استوایی در ترکیب بسیاری از داروهای شیمیایی به کار می‌رود. اغلب داروهایی که امروزه از آنها برای معالجه سرطان استفاده می‌شود، از درختان و گیاهان استوایی به دست می‌آیند.

۵- جنگل زُدایی یعنی چه؟

جنگلزدایی یعنی از بین بردن کامل جنگل‌ها در یک ناحیه؛ برای این کار، جنگل‌ها را می‌سوزانند، درخت‌ها را با اره‌های برقی می‌برند و زمین‌ها را با هموار ساز(بولدوزر) از درختان خالی می‌کنند. وقتی درختان سوزانده یا قطع می‌شوند، کربن دی اکسید بیشتری وارد جو می‌شود و اثرات گازهای گلخانه‌ای بیشتر و زمین گرمتر می‌شود.

۶- روش‌های استفاده خردمندانه از

۱- **جنگل‌های استوایی را بنویسید:** باید بین استفاده اقتصادی از جنگل‌ها و فرصت بازسازی آنها تعادل به وجود بیاید. میزان قطع درختان باید قاعده و قانونی داشته باشد و وقتی درختان قطع می‌شوند، با برنامه ریزی مناسب درختانی را جایگزین آنها کنند و فرصت رویش دوباره به درختان بدهند.

۲- **کشاورزی را بنویسید:** کشاورزی و دامپروری با روش‌های علمی و جدید را که کمترین آسیب را به محیط زیست میرسانند، به کشاورزان این منطقه آموزش بدهند

۳- **حیات وحش را بنویسید:** با ایجاد پارک‌های وحش از گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض خطر مراقبت کنند تا نسل آنها منقرض نشود.

۷- نقش سازمان‌های بین‌المللی در حفاظت از زیست بوم‌ها را بنویسید.

برای حفاظت از زیست بوم‌ها و تنوع زیستی، همه جوامع باید باهم همکاری کنند و نهادها و سازمان‌های بین‌المللی نیز، باید جلوی زیاده خواهی کشورهای مستکبر و خودخواه را بگیرند؛ به عنوان مثال، جنگهای طولانی مدت آمریکا در برخی کشورها و استفاده بسیار زیاد از سلاح‌های شیمیایی و مضر برای انسان و محیط زیست، آسیب‌های جبران ناپذیری را به مردم و محیط زیست آن کشور‌ها وارد کرده است.

جواب دو فعالیت مهم کتاب:

۱- الف) سه کشور نام ببرید که بیش از ۳۰۰ گونه در معرض خطر دارند. جواب: آمریکا، استرالیا، اندونزی

۲- چرا در صحرای آفریقا تعداد گونه‌های در معرض خطر بسیار کم است؟

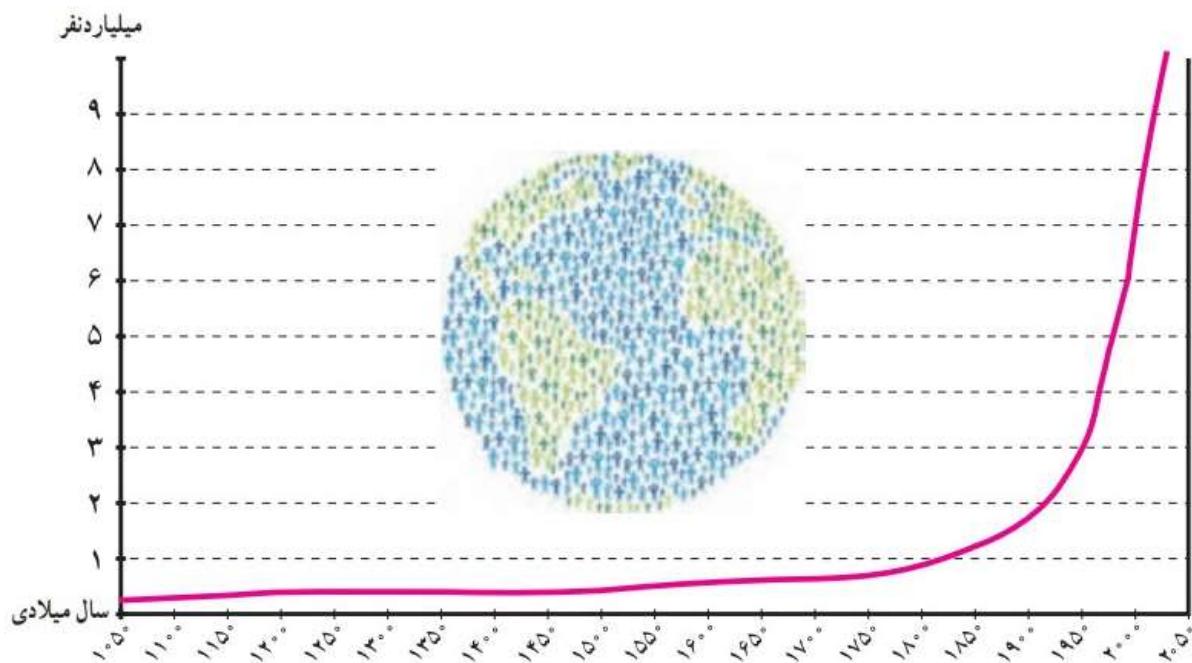
جواب: زیرا تعداد گونه‌ها کم و استفاده از محیط به صورت ابتدایی است

درس ۷

۱- علت اصلی رشد فوق العاده جمعیت در دویست سال اخیر چیست؟

در دویست سال گذشته، رشد جمعیت جهان سیر صعودی پیدا کرد؛ علت اصلی این رشد فوق العاده، کاهش میزان مرگ و میرها و به ویژه مرگ و میر کودکان بوده است. در گذشته عده زیادی از مردم بر اثر بیماری‌های واگیردار یا عفونی، گرسنگی و قحطی یا جنگ از بین می‌رفتند.

۲- نمودار جمعیت کره زمین را تفسیر کنید.

**۳- در دو قرن اخیر دو عامل موجب کاهش چشمگیر مرگ و میرها شده است
نام برد و توضیح دهید.**

۱- بهبود بهداشت: با پیشرفت در پزشکی و تجهیزات آن و مهار بیماری های واگیردار چون وبا و طاعون و ... مرگ و میرها کاهش یافت.

۲ - بهبود تغذیه: با پیشرفت و گسترش کشاورزی صنعتی، تولید مواد غذایی افزایش یافت و با پیشرفت وسایل حمل و نقل، انتقال غذا به نواحی دورتر امکانپذیر شد.

مسئله: رشد طبیعی جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵ را محاسبه کنید.

موالید: ۱۳۵۰۰۰۰	محاسبه رشد طبیعی جمعیت
مرگ و میر: ۳۷۰۰۰۰	رشد طبیعی جمعیت: از تفاوت میزان موالید و مرگ و میر حاصل می شود.
جمعیت: ۸۰۰۰۰۰۰	۱۰۰ × جمعیت / (میزان مرگ و میر - میزان موالید) = رشد طبیعی جمعیت

پاسخ:

$$\text{رشد طبیعی: } 1,225 = \frac{100}{8000000} \times (13500000 - 370000)$$

۴- رشد منفی جمعیت چیست؟

جمعیت برخی کشورها رو به افزایش و جمعیت برخی کشورها رو به کاهش است. اگر درصد رشد جمعیت به کمتر از صفر برسد، به آن رشد منفی میگویند.

۵- پیامد رشد منفی جمعیت برای کشورها چیست؟

در کشورهای دارای رشد منفی، جمعیت سالخورده و از کار افتاده افزایش میابد و چون زاد و ولد کم است، جامعه از نیروی جوان برای تحصیل و علمآموزی و کار و پیشرفت محروم میشود و جمعیت کشور نیز کاهش میابد. به همین دلیل، آینده این کشورها نگران کننده است.

۶-در چه صورت رشد زیاد جمعیت مایه پیشرفت است؟

به طور کلی، چنانچه در یک کشور برای آموزش صحیح و کار و تأمین شغل جوانان برنامه ریزی مناسب و سرمایه گذاری صورت بگیرد، رشد جمعیت و افزایش جمعیت جوان یک نعمت بزرگ و مایه پیشرفت خواهد بود.

۷-امروزه دولت ها برای جلوگیری از کاهش رشد جمعیت چه برنامه هایی را اجرا می کنند؟

امروزه در برخی کشورها، دولت ها برای جلوگیری از کاهش رشد جمعیت برنامه های مهمی برای تشویق به فرزندآوری طراحی و اجرا میکنند. از جمله این برنامه ها، اعطای جایزه و کمک های مالی به خانواده هایی که صاحب فرزند میشوند، واگذاری مسکن، معافیت از پرداخت مالیات و افزایش مرخصی تحصیلی و کاری مادران است.

۸-کدام عوامل طبیعی موجب جذب یا دفع جمعیت از یک ناحیه می شود؟

برای مثال نواحی معتدل با باران کافی یا نواحی دارای آب و هوای موسمی و دشت ها و جلگه های آبرفتی و حاصلخیز و نواحی دارای منابع آب کافی، جمعیت زیادی را به خود جذب میکند. در حالی که جمعیت به نواحی گرم و خشک یا مرتفع و سرد یا مکان هایی که آب کافی و خاک حاصلخیز ندارند جذب نمیشود.

۹-کدام عوامل انسانی موجب جذب یا دفع جمعیت از یک ناحیه می شود؟

شهرهای بزرگ و پایتخت ها، نواحی صنعتی و مکان های گردشگری و زیارتی و یا مکان هایی که امکانات مناسب آموزشی، اقتصادی، بهداشتی و... دارند جمعیت را به خود جذب میکنند اما به عکس مکان هایی که فاقد امکانات و تسهیلات هستند و یا نواحیای که با جنگ و آشوب روبرو هستند، جمعیت را دفع میکنند.

۱۰-مهاجرت را تعریف کرده و انواع آن را بنویسید.

مهاجرت یعنی رفتن مردم از جایی به جای دیگر به منظور کار یا زندگی. مهاجرت به دلیل گوناگونی صورت میگیرد و انواع مختلفی دارد

(داخلی اجباری، داخلی اختیاری، خارجی اجباری، خارجی اختیاری)

۱۱- مهاجرت داخلی و خارجی را مقایسه کنید با ذکر مثال.

گاهی مهاجرت در داخل مرزهای یک کشور صورت میگیرد که به آن مهاجرت داخلی میگویند؛ مانند مهاجرت روستاییان به شهرها یا برعکس و یا مهاجرت کارگران فصلی در داخل یک کشور. گاهی مهاجرت از یک کشور به کشور دیگر صورت میگیرد که به آن مهاجرت خارجی یا بین المللی میگویند.

۱۲- مهاجرت اختیاری چیست با ذکر مثال.

در مهاجرت اختیاری، افراد با میل و تصمیم خود برای دستیابی به زندگی بهتر به جای دیگری مهاجرت میکنند. یکی از عظیم ترین مهاجرت های بشر در قرن نوزدهم و بیستم، مهاجرت اختیاری بیش از ۱۰۰ میلیون نفر از مردم قاره اروپا به سرزمین های تازه تصرف شده، یعنی آمریکای شمالی و جنوبی و استرالیا و سکونت در آنجا برای دستیابی به فرصتها و منابع عظیم در این سرزمین ها بوده است. امروزه نیز بعضی کشورها با تبلیغ برخی امکانات خود، مانند دانشگاه های معترض یا فرصتهای شغلی، مهاجران را از سایر کشورها به خود جذب میکنند.

۱۳- مهاجرت اجباری را تعریف کنید با ذکر مثال.

در مهاجرت اجباری، افراد بدون میل خود و به دلیلی چون قحطی، خشکسالی و دیگر حوادث طبیعی و یا جنگ ها و درگیری های سیاسی مجبور به ترک محل زندگی خود میشوند؛ مانند مهاجرت اجباری مردم فلسطین از سرزمین های اشغالی یا مهاجرت گروهی از مردم افغانستان، سوریه یا عراق به کشورهای همسایه به دلیل شرایط جنگ و اشغال نظامی کشورهایشان توسط متجاوزان اسرائیلی و آمریکایی.

۱۴- دلیل رشد سریع شهرنشینی در چند دهه اخیر را نوشه پیامد آن و راه حل آن چیست.

تقریباً در همه کشورها، به دلیل مهاجرت گشترده مردم از روستاهای شهری به دنبال کسب درآمد بیشتر و امکانات، متأسفانه شهرنشینی رشد سریعی داشته است. از آنجایی که رشد سریع شهرنشینی در بیشتر کشورها بدون برنامه ریزی برای سکونت جمعیت زیاد در شهر صورت گرفته است، اغلب شهرهای بزرگ جهان با مشکلتی چون شدآمد (ترافیک) سنگین و آلودگی هوا، افزایش اختلاف طبقاتی، زاغه نشینی در حومه شهرها افراد بی خانمان (کارتون خواب) روبرو هستند.

امروزه مدیران و برنامه ریزان، تلاش میکنند راه حل هایی برای این مسائل و مشکلات بیابند که یکی از آنها تقویت امکانات و اقتصاد روستایی است.

درس ۸

۱- منظور از نابرابری جهانی یا بین المللی چیست؟

به این معنی که از نظر ثروت و درآمد، کیفیت زندگی مردم و دسترسی به مسکن مناسب، آموزش، بهداشت، اشتغال گذران اوقات فراغت، و نظایر آن تفاوت های زیادی بین کشورها دیده می شود.

۲- نقش عوامل خارجی را در نابرابری جهانی بنویسید

از چند سده گذشته تاکنون کشورهای مستکبر و سلطه گر مانند انگلستان، آمریکا، فرانسه و ... از طریق استعمار و به اشکال مختلف، به چپاول و غارت کشورهای مختلف پرداخته و از منابع آنها به سود خود استفاده کرده و مانع پیشرفت آنها شده اند. اشغال نظامی کشورها یا دخالت در امور داخلی آنها به شیوه های مختلف و جلوگیری از استقلال سیاسی و اقتصادی آنها که تا امروز نیز ادامه دارد از جمله علل جدی خارجی نابرابری و بی عدالتی است

۳- نقش عوامل داخلی را در نابرابری جهانی بنویسید

وابستگی حکومت‌ها به بیگانگان، استبداد، وجود برخی فرهنگ‌ها و عادت‌های غلط مانند تنبیلی یا کم اهمیت انگاشتن کار و تلاش، نبود مدیریت صحیح و غفلت از استعدادها و ظرفیت‌های داخلی هر کشور و نبودن وحدت و مشارکت بین مردم، از جمله دلایل داخلی به وجود آمدن نابرابری به حساب می‌آیند.

۴- چرا نمیتوان عامل اقتصادی را به تنها یی به توسعه جوامع در نظر گرفت؟

البته بسیاری از صاحب نظران این نکته را مطرح می‌کنند که توجه به عامل اقتصادی به تنها یی کافی نیست. به نظر آنها عوامل زیادی وجود دارند که بر زندگی افراد یک جامعه اثر می‌گذارند و می‌توانند کیفیت زندگی را خوب یا بد کنند؛ عواملی مانند هویت، عزت، امنیت، آزادی، احساس شادی و رضایت از زندگی.

۵- شاخص توسعه انسانی چیست؟

درآمد و رفاه – امید به زندگی یا متوسط طول عمر – سواد و آموزش

۶- منظور از میزان درآمد و رفاه چیست؟

این عامل جنبه اقتصادی دارد و به معنای سطح مطلوب زندگی و رفاه اجتماعی است. منظور از آن، این است که اعضای یک جامعه به چه میزان از درآمد کافی و شغل مناسب و قدرت خرید برخوردارند و به کالاهای خدمات مورد نیاز چون مسکن، پوشاسک، غذا، آموزش، تفریح و فراغت و وسایل زندگی مناسب دسترسی دارند.

۷- کشورهای جهان را از نظر میزان درآمد و رفاه اقتصادی بنویسید

امروزه ثروت و درآمد جهان، به شدت در دست برخی کشورها متمرکز شده است که با برخی علت‌های آن در ابتدای درس آشنا شدید. تخمین زده می‌شود که مالکیت ۸۰ درصد درآمد جهان در دست ۲۰ درصد از ساکنان آن است. بیشتر ساکنان کشورهای

با درآمد بالا در کشورهای آمریکای شمالی و اروپای غربی از رفاه و سطح زندگی بالای برخوردارند؛ در حالی که در برخی کشورهای قاره‌های آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین، بخشی از مردم با فقر و کمبود امکانات زندگی مواجه اند. کشورهایی در جهان وجود دارند که تعداد زیادی از مردم آنها در فقر مطلق زندگی می‌کنند و به ویژه با مشکل گرسنگی و دستری نداشتن به غذا مواجه اند.

۸- آیا آمار و ارقام مربوط به وضعیت و رشت اقتصادی در طی زمان ثابت است؟

آمار و ارقام مربوط به وضعیت و رشد اقتصادی کشورها، در طی زمان ثابت نیست؛ برای مثال، در نیمه دوم قرن بیستم ژاپن، چین و برخی کشورهای آسیای جنوب شرقی چون سنگاپور، هنگ کنگ، کره جنوبی و مالزی رشد اقتصادی سریعی داشته اند و توانسته اند با توسعه صنایع و صدور کالا به سایر نواحی جهان، جایگاه مهمی در اقتصاد جهانی به دست آورند. بعضی از کشورها نیز به دلایل مختلفی مانند بحران های سیاسی یا جنگ تحمیل شده به آنها، نه تنها رشد اقتصادی مطلوبی نداشته اند بلکه تولید و درآمد در آنها حتی کاهش یافته است؛ مانند سوریه و عراق.

۹- از شاخص‌های توسعه امید به زندگی یا متوسط طول عمر را توضیح دهید

امید به زندگی یا متوسط طول عمر در یک کشور یعنی تعداد سال‌هایی که انتظار می‌رود کودکی که در آن کشور به دنیا آمده است، عمر کند و زنده بماند.

۱۰- در چه کشورهایی امید به زندگی پایین است؟

در کشورهایی که مردم در محیطی پاک و بدون آلودگی زندگی می‌کنند، به غذای کافی و آب سالم دستری دارند و در صورت بیماری یا روبه رو شدن با حوادث، از امکانات درمانی و مراقبت‌های پزشکی پیشرفت‌های برخوردارند، متوسط طول عمر بیشتر است. به عکس، در کشورهایی که مردم دستری کافی به غذا یا آب آشامیدنی سالم ندارند و با کمبود پزشک و دارو و امکانات درمانی مواجه اند و همچنین در کشورهایی که گرسنگی و سوء تغذیه وجود دارد، امید به زندگی یا متوسط طول عمر پایین است.

۱۱- برای پی بردن به وضع آموزش در کشورها چه معیارهایی را در نظر می گیرند؟

برای پی بردن به وضع آموزش در کشورها معیارهای مختلفی از جمله میزان باسوسادی بزرگسالان، میانگین سالهای تحصیل در یک کشور و تعداد معلم به ازای دانش آموز را درنظر می گیرند و بررسی می کنند.

۱۲- منظور از میانگین سال تحصیلی چیست؟

منظور از میانگین سالهای تحصیل، متوسط تعداد سالهایی است که دانش آموزان یک کشور در مدرسه حضور پیدا کرده و تحصیل کرده اند. متأسفانه در برخی کشورهای فقیر جهان امکانات آموزشی بسیار کم است.

نکات:

صفحه ۴۹:

از نظر شاخص توسعه انسانی کشورها به چهار گروه تقسیم شده اند. کشور ما در گروه کشورهای با توسعه انسانی بالا قرار دارد

صفحه ۵۲:

میزان طول عمر یا امید به زندگی در یک جامعه نشان دهنده وضعیت سلامت و بهداشت در آن جامعه است.

تاریخ:

درس ۹

۱- اوضاع سیاسی ایران هنگام تاسیس حکومت صفوی چگونه بود؟

کشور ما حکومت واحد و قدرتمندی نداشت و دچار تفرقه و تجزیه شده بود.

حاکمان بخش های مختلف با هم در جنگ بودند به همین دلیل امنیت و آرامش شهرها و روستاها از بین رفته و امور کشور مختل شده بود.

در همسایگی ایران حکومت هایی در فکر گسترش قلمرو خود بودند از جمله امپراتوری عثمانی که با حملات پیاپی به سرزمین های همجوار بر قلمرو خود می افزود. سلطان عثمانی خود را خلیفه مسلمانان می دانست و به ایران نیز طمع داشت.

در شمال شرق ایران (ماوراءالنهر) ازبک ها قدرت گرفته بودند و به مرز های ایران می تاختند.

۲- مهمترین طرفداران صفویان چه کسانی بودند؟

۷ طایفه ترک به نام قزلباش

۳- اقدامات شاه اسماعیل صفوی را بنویسید.

به کمک قزلباشان برخی حکومت های محلی شمال غربی را شکست داد.

مذهب شیعه را مذهب رسمی اعلام کرد

حاکمان مناطق مختلف را یکی پس از دیگری از میان برداشت
ازبک ها را شکست داد و بر سراسر ایران مسلط شد.

در نتیجه حکومت کشور ما یکپارچه مستقل و نیرومند شد.

۴- علت حمله عثمانی ها به صفویان چه بود؟

چون که سلطان عثمانی از شکل گیری سلسله قدرتمند و مستقل و شیعه مذهب صفویه ناخشنود بود.

۵-جنگ چالدران میان چه کشور هایی رخ داد و نتیجه اش چه بود و چرا؟

جنگی میان دو کشور ایران و عثمانی که در نزدیکی شهر خوی رخ داد. عثمانی ها به کمک توب و تفنگ که ایرانی هم نداشت پیروز شد و تبریز به اشغال عثمانی درآمد.

۶-پس از شاه اسماعیل چه کسی به قدرت رسید و چه اقداماتی انجام داد؟

پس از شاه اسماعیل پسرش تهماسب به حکومت رسید.

او با سر و سامان دادن به اوضاع داخلی و دفع حمله های ازبکان و دولت عثمانی موفق شد حکومت صفوی را تثبیت و تحکیم کند.

پایتخت تبریز را به قزوین انتقال داد چون در معرض هجوم سپاه عثمانی بود.

با روابط مسالمت آمیزی با کشور های همسایه و مسلمان خود برقرار کرد.

برخی فقههای بزرگ شیعه جایگاهی علمی و جدّی در اداره کشور پیدا کردند.

۷-اوج قدرت صفویان مربوط به کام پادشاه می باشد؟

شاه عباس اول (پنجمین شاه صفوی) . ازبک ها و عثمانی ها را شکست داد و تا پشت مرز های ایران عقب راند و پایتخت را از قزوین به اصفهان - در مرکز ایران - منتقل کرد و برای آبادانی آن بسیار کوشید

۸-سیاست کشتن و کور کردن شاهزادگان و جلوگیری از حکومت آنها چه

نتیجه ای به همراه داشت؟

باعث شد امور حکومت مختل و هرج و مرج در کشور شروع شد. ضعف و بی لیاقتی شاهان و مقام ها بوجود آمد و دچار اختلاف شدند

۹-چگونگی سقوط صفویان را بنویسید.

در اوضاع نابسامان گروهی از افغان ها در قندهار شورش کردند و پس از پیروزی بر حاکم آن ولایت به سوی اصفهان حرکت کردند. سلطان حسین صفوی که در اواخر حکومتش به ضعف سستی گرایید نتوانست با گروه مهاجم خارجی مقابله کند و به

ناچار پس از چند ماه محاصره تسلیم شد و محمود افغان سرdestه شورشیان بر پایتخت و قسمت هایی از ایران مسلط شد.

۱۰- سلسله مراتب قدرت در دوره صفویه را بنویسید

در راس آن شاه قرار دارد. همه مقام ها مطیع فرمان شاه بودند. بعد از شاه وزیر بزرگ بود که به آن اعتماد الدوله هم می گفتند. مسئول امور اداری و مالی کشور بود. فرماندهان نظامی نیز در اداره حکومت نقش مهمی داشند و معمولاً حاکم ولایت های مهم بودند.

۱۱- وظیفه وزیر بزرگ و فرماندهان نظامی چه بود؟

وزیر بزرگ مسئول امور اداری و مالی کشور بود. فرماندهان نظامی نیز در اداره حکومت نقش مهمی داشند و معمولاً حاکم ولایت های مهم بودند.

۱۲- شاه عباس برای جلوگیری از نافرمانی قزلباشان چه کرد؟

حکومت ولایت ها را از آنان گرفت و به غیرقزلباشان سپرد و سپاهی از غیرقزلباشان تشکیل و به کمک اروپاییان این سپاه را به توب و تفنگ مجهز کرد.

۱۳- منظور از قرون جدید اروپا چیست؟

قرن های شانزدهم تا نوزدهم میلادی در تاریخ اروپا که بعد از قرون وسطاً یا عصر تاریکی بود

۱۴- پیشگامان استعمار را نام ببرید

کشور های پرتغال - اسپانیا - انگلستان - فرانسه

۱۵- چگونگی اخراج پرتغالی ها را از جنوب ایران بنویسید

پرتغالی ها جزایر جنوب ایران را تصرف و تجارت خلیج فارس و عمان را داشتند. شاه اسماعیل چون کشتی نداشت با کمک انگلیسی ها که آنان با پرتغالی ها در رقابت بودند پرتغالی ها را از ایران بیرون راندند. انگلستان هم با اخراج پرتغال زمینه نفوذ خود را در ایران مستحکم کرد.

درس ۱۰

۱- دلایل رونق زندگی در دوره صفویه را نام ببرید

حکومت مرکزی نیرومند و برقراری نظم و امنیت در سراسر کشور

۲- زندگی روستایی و شهری در دوره صفویه چگونه بوده؟

روستاییان بیشترین ساکنان ایران را تشکیل می دادند و به کشاورزی و دامداری و صنایع دستی می پرداختند.

وضع زندگی دهقانان ایرانی بهتر از وضع دهقانان مناطق حاصلخیز اروپا بوده.

شهر های بزرگ آبادی بوجود آمد که در نتیجه شهر نشینی در ایران رونق گرفت که حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد ایرانیان در شهر ها زندگی می کردند.

شهرنشینان بیشتر مقام های حکومتی نظامیان روحانیون بازرگانان پیشه وران و صنعت گران بودند

۳- مهمترین صادرات ایران در دوره صفویه چه بود؟

خشکبار - پارچه های محملی و ابریشمی و حریر - قالی های نفیس

۴- صنعت بافندگی در دوره صفویه؟

یکی از صنایع پر رونق ایران بوده که در کنار رونق صنعت ابریشم شکل گرفت و با صنعت نساجی اروپا نیز رقابت می کرد.

در دوره شاه عباس اول کارگاه های بافندگی بزرگ و متعددی در اصفهان و کاشان و یزد و مشهد و استرآباد(گرگان) و گیلان وجود داشته.

شاه و اعضای خاندان او مالک بیشتر این کارگاه ها بودند.

۵- دلیل رونق و گسترش تجارت در دوره صفویه؟

وجود نظم و امنیت در کشور - گسترش راه ها و ساخت کاروانسراها - ساخت بازار مانند بازار قیصریه اصفهان

۶- تجارت خارجی در زمان شاه عباس چگونه بوده؟

شاهان صفوی مخصوصا شاه عباس اول برای گسترش تجارت خارجی به شرکت های تجاری اروپا اجازه دادند و در ایران فعالیت کنند که به گفته جهانگردان خارجی صد ها بازرگان از کشور های مختلف اسیایی و اروپایی در پایتخت صفویه مشغول تجارت بودند. صادرات ابریشم نیز که پرسودترین کالای صادراتی بود در انحصار شاه عباس اول قرار داشت.

۷- سه منبع پر درآمد صفویان را نام ببرید

مالیات که از کشاورزان و دامپوران گرفته می شد
عوارض که از کاروان های تجاری گرفته می شد
تجارت های داخلی و خارجی

۸- علم و آموزش در دوره صفویه از چه جایگاهی برخوردار بود؟

مورد توجه بسیار بود و فعالیت های زیاد و موثری در این زمینه صورت گرفت.
پادشاهان و مقام های کشوری و لشکری به علاوه عالمان بزرگی که از مراکز علی تشیع در جهان را به ایران دعوت کرده بودند مدرسه ها و کتابخانه های عظیمی به ویژه در پایتخت های صفوی ساختند و اموال و املاک بسیاری را وقف انها کردند. در آن زمان به علوم و معارف دینی مانند تفسیر؛ فقه و حدیث بسیار توجه میشد. دیگر شاخه های علوم مانند طبیعتیات(علوم تجربی)؛ ریاضیات؛ ادبیات؛ فلسفه؛ طب و نجوم نیز در مراکز علمی تدریس میشد.

۹- چهار تن از دانشمندان و فیلسوف های دوره صفویه را نام ببرید

میرداماد - ملاصدرا - شیخ بهایی - علامه محمدباقر مجلسی

۱۰- دلیل رونق کم شعر و ادب فارسی و رونق تاریخ در دوره صفویه چه بود؟

بدلیل کم توجهی پادشاهان به شاعران شعر و ادب فارسی مانند دیگر رشته ها پر رونق نبود. اما دوره صفویه یکی از دوره های قابل توجه در تاریخ ادبیات و شعر فارسی؛ سبک هندی و شاعران بزرگی مانند صائب تبریزی و بیدل متعلق به این دوره هستند. علم تاریخ در این دوره مورد توجه قرار داشت و افراد زیادی به ثبت و نگارش وقایع تاریخی می پرداختند که کتاب های تاریخی ارزشمندی از این دوره به جا مانده است.

۱۱- دلیل توجه صفویان به جشن ها و آیین های مذهبی چه بود؟

در زمان حکومت صفوی جشن ها و آیین ها باشکوه و عظمت برگزار می شدن چون که برپایی این جشن ها و آیین ها تاثیر مهمی در افزایش همدلی و همبستگی مردم داشت

درس ۱۱

۱- پس از حکومت صفوی اوضاع ایران چگونه شد؟

در پی تسلط افغان ها بر اصفهان و برکناری و قتل شاه سلطان حسین صفوی ایران گرفتار تجزیه و تفرقه شد. افغان ها توان حکومت بر سراسر ایران را نداشتند به این دلیل در گوشه و کنار گشور افرادی مدعی حکومت می شدند. روسیه و عثمانی نیز با استفاده از این اوضاع قسمت هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند

۲- اقدامات مهم نادرشاه را بنویسید

شکست افغان ها - بیرون راندن سپاه روس و عثمانی -
تاسیس سلسله افشاریه - تصرف دهلی -

تبديل ایران به کشوری یکپارچه و قدرتمند - تاسیس نیروی دریایی در خلیج ها

۳- چرا نادر به هند لشکرکشی کرد؟

در تعقیب گروهی از افغان های شورشی که به هند فرار کرده بودند

۴- عاقبت نادر به کجا انجامید؟

در سال های پایانی حکومت نادر نافرمانی ها و شورش های پیاپی تاثیر روانی نامطلوبی روی او گذاشت. او به اطرافیان و سرداران بدگمان شده بود به رفتار های خشونت آمیز و بیرحمانه روی آورد. در نتیجه فرماندهان سپاه نادرشاه که از جان خود می ترسیدند او را به قتل رساندند. و اینگونه ایران بار دیگر به صحنه جنگ حاکمان محلی و سران ایل ها تبدیل شد.

۵- محدوده قلمرو کریمخان زند – لقب او – اوضاع و شیوه کشورداری او چگونه بود؟

مشهد - وکیل الرّعایا - به رفای عمومی مردم و صلح و آسایش و آرامش مردم اهمیت می داد و از بروز نا امنی و شورش های داخلی جلوگیری میکرد.
نکته: خراسان دست نوه نادرشاه (شاهرخ) بوده.

۶- در زمان فرمانروایی کریمخان چه بناهایی در ایران و بخصوص شیراز ساخته شد؟

بازار وکیل؛ مسجد وکیل؛ حمام وکیل و ارگ کریمخان در شیراز پایتخت زندیه ساخته شد و فعالیت های علمی و فرهنگی در آن شهر رونق گرفت

۷- قدرت گرفتن کریمخان زند همزمان به چه تحولات منطقه ای بود؟

همزمان با تسلط انگلستان بر هند و به این خاطر به راه های دریایی ایران و هند دسترسی زیادی یافتند و به این دلیل نفوذ تجاری انگلیس بر ایران بیشتر شد.

۸- چگونگی به قدرت رسیدن آقا محمد خان قاجار را نوشه – مهمترین رقیب او – پایتختش کدام شهر بود؟

آقا محمدخان پسر یکی از رؤسای این ایل پس از مرگ کریمخان؛ پس از مدتی جنگ و گریز لطفعلی خان زند آخرین فرمانروای زندیه را شکست داد و به قتل رساند و مردم کرمان را به دلیل پناه دادن به لطفعلی خان زند بیرحمانه مجازات کرد. وی پس از

لشکرکشی های پیاپی بر سراسر ایران مسلط شد و تهران را به پایتختی خود انتخاب کرد

نکته : ایل قاجار یکی از ایل های ترک تبار بود

۹- عاقبت آقا محمد خان بکجا انجامید؟ جانشین او که بود؟ و ایران محل رقابت کدام کشور ها بوده ؟

آقا محمد خان سر انجام به دست خدمتکارانش کشته شد - پس از او برادرزاده اش فتحعلی شاه به قدرت رسید - ایران محل رقابت کشور های روسیه و انگلستان و فرانسه برای نفوذ و دخالت گسترده در ایران بود

نکته : آقا محمد خان قاجار مردی تند خو و بی رحم بود .

۱۰- انقلاب صنعتی از کدام کشور آغاز و چه نتایجی به همراه داشت؟

انقلاب صنعتی از انگلستان آغاز شد و در دیگر کشور های اروپایی گسترش یافت. نتیجه این انقلاب ؛ آمدن نیروی ماشین و ابزار های صنعتی به جای نیروی انسانی و ابزار های دستی را در تولید گرفت و سرعت و میزان تولید هم افزایش یافت و موجب افزایش قدرت اقتصادی نظامی و سیاسی کشور های اروپایی و در نتیجه طغیانگری انها شد و توجه آنها به کشور هایی که نیروی کار انسانی مواد اولیه یا بازار مصرف مناسبی داشتند جلب کرد و بیشتر این کشور ها فعالیت ها و رقابت های استعماری خود را افزایش دادند و نابرابری در سطح جهان بیشتر و بیشتر شد

۱۱- مهمترین هدف در زمان پتر کبیر چه بود؟

رسیدن به آب های خلیج فارس و اقیانوس هند

نکته : روسیه تا پیش از فرمانروایی پتر کبیر کشوری ضعیف و عقب مانده بود در نتیجه برنامه ها و فعالیت های او به کشوری قدرتمند و استعمارگر تبدیل شد و پس از آن با حمله به کشور های همسایه قلمرو خود را گسترش داد

۱۲- عهدنامه گلستان میان چه کشورهایی به امضا رسید و بندهای آن چه بود؟

ایران و روس

۱. ایالت های گرجستان و باکو و... از ایران خارج و تحت حکومت روس قرار گرفتند

۲. حق داشتن کشتی جنگی در دریای خزر از ایران گرفته شد

۱۳- علت شروع دور دوم جنگ های ایران و روس چه بود و نتیجه اش چه شد؟

مرد ایران از عهدنامه گلستان ناخشنود بودند و با فتوای علمای برای آزاد کردن سرزمین های اشغالی سپاه ایرانی تشکیل شده از جنگاواران ایل ها و نیروهای داوطلب مردمی به سرعت مناطق اشغال شده را آزاد کردند روسیه هم با تمام قوا و تجهیزات ایران را شکست داد و عهدنامه ترکمان چای را که ننگین تر از قرارداد گلستان بود به کشور ما تحمیل کردند.

۱۴- قرارداد ترکمان چای میان چه کشورهایی به امضا رسید و بندهای آن چه بود؟

ایران و روس

سرزمین های شمال رود ارس در تصرف روسیه و گرفتن حق کشتی جنگی در مازندران و دادن قرامت

۱۵- علل شکست ایران در جنگ با روسیه چه بود؟

ضعف در فرماندهی؛ خیانت؛ فربکاری روسیه و کارهای خائنانه انگلیس

۱۶- هدف اصلی انگلستان از برقراری ارتباط دوستی با قاجار چه بود؟

این بود که نگذارد کشورهای رقیب از طریق ایران به هندوستان دسترسی پیدا کنند

۱۷- چه توافقی میان ایران و انگلستان در زمان فتحعلی شاه صورت گرفت؟

در زمان فتحعلی شاه چند عهدنامه میان ایران و انگلستان بسته شد و در آنها حکومت قاجار تعهد کردد که به هیچ عنوان به کشوری اجازه ندهد از خاک ایران به

هندوستان لشکرکشی کند و انگلیسی ها هم متعهد شدند ک در صورت حمله کشورهای دیگر به ایران به حکومت قاجار کمک های مالی و نظامی می کنند.

۱۸- خیانت های انگلستان به ایران را در دوره قاجار بنویسید.

انجام ندادن به تعهدات خود
با لشکرکشی به خلیج فارس ایران را مجبور به جدا کردن افغانستان و قسمت شرقی سیستان و بلوچستان در ایران کرد.

۱۹- هدف دولت انگلستان از جدا کردن افغانستان به ایران را در دوره قاجار بنویسید

حفظ هندوستان

درس ۱۲

۱- چرا عباسمیرزا به فکر اصلاح امور کشور افتاد؟

Abbas Mirza وليعهد فتحعلی شاه و فرمانده لشکر ایران در جريان جنگ با روسie متوجه تاثير علم و صنعت بر پيشرفت هاي نظامي آن كشور و دیگر كشورهای اروپایی شد. عباسمیرزا يکی از نقاط قوت روس ها را در جنگ برخورداری آنها از دانش و تجهيزات پيشرفته نظامي می دانست. او به اين نتيجه رسيد که تا تغييراتی در جهت پيشرفت های علمی و صنعتی در ایران ايجاد نشود؛ تعداد زیاد سپاهيان ایران و دلاوري و فداکاري آنها برای پیروزی كافی نیست.

۲- عباسمیرزا برای اصلاح امور کشور دست به چه اقداماتی زد؟

فرستادن افرادی برای فراگیری علوم و فنون جدید؛ این افراد برای تحصیل در رشته های فنی؛ نظامی و پزشکی به اروپا رفتند و به تدریج زمینه اشنایی با دستاوردهای کشور های اروپایی را فراهم اوردند. همچنین برای اگاهی از اوضاع کشور های اروپایی دستور داد کتاب هایی را در موضوع تاریخ آن کشور ها به فارسی ترجمه کنند

۳- عاقبت عباسمیرزا چه شد؟

عباس میرزا در آستانه لشکر کشی برای دفاع از هرات که به اشغال انگلیسی متجاوز در آمده بود به طرز مشکوکی از دنیا رفت و فتحعلی شاه پسر عباسمیرزا - محمد میرزا - را به ولیعهدی برگزید.

۴- هنگامیکه امیرکبیر به صدارت رسید اوضاع کشور چگونه بود؟

حکومت قاجار با مشکلات بزرگی از قبیل شورش در ایالت ها؛ دخالت های خارجی؛ بی نظمی و اختلال امور کشوری و لشکری و خال بودن خزانه رو布رو بود.

نکات : میرزا تقی خان امیرکبیر یکی دیگر از کسانی بود که در دوره قاجار کار های

جدی و موثری برای نوسازی و اصلاح امور ایران انجام داد

۵- مهمترین اقدامات امیرکبیر را برای اصلاح کشور بنویسید

۱. برقرار کردن امنیت و آرامش
۲. نوسازی تشکیلات حکومتی
۳. مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی
۴. قطع نفوذ روسیه و انگلستان در ایران
۵. تاسیس مدرسه دارالفنون
۶. فرستادن دانشجو به اروپا
۷. معلمانی از کشورهایی جز روسیه و انگلیس استعمارگر (مثلا اتریش) برای تدریس در مدرسه دارالفنون استخدام کرد.

۶- عاقبت امیرکبیر چه شد؟

ناصرالدین شاه تحت تاثیر برخی توطئه چینی‌ها دستور قتل امیرکبیر را داد و ایران را از خدمات ارزشمند او محروم کرد و وضعیت کشور پس از این افول کرد.

نکته: ایران مهد برخی مراکز علمی بزرگ (همچون نظامیه‌ها و دانشگاه‌های مشهور مانند جندی شاپور) در طول تاریخ بوده و علوم و فنون متعددی مخصوصاً در زمان اوح تمدن اسلامی بدست مسلمانان ایرانی و غیرایرانی تولید شده است. آشنایی اروپاییان با این گنجینه تمدنی که غالباً به زبان‌های فارسی یا عربی نگاشته شده بود یکی از عوامل رشد علمی و صنعتی آنها پس از قرن ۱۵ به شمار می‌رود. این درحالی است که ایران به ویژه در دوره قاجار به دلایل مختلفی از جمله نالایق بودن برخی حاکمان شاهد گُندی و توقف رشد و نوآوری‌های علمی بود

۷- دلیل گسترش مدار جدید در ایران را بنویسید

در دوره قاجار نگاه برخی حاکمان داخلی و روشنفکران به پیشرفت‌های کشور‌های اروپایی دوخته شده بود. پس از این آشنایی برخی افراد مانند میرزا حسن رشیدی تصمیم گرفتند تا مدارسی در ایران بر اساس روش‌های جدید تعلیم و تربیت تاسیس کنند.

۸- واگذاری امتیازات اقتصادی به بیگانگان چگونه به اقتصاد ایران آسیب زد؟
 آنها در دوره ناصرالدین شاه به امتیازهای اقتصادی مهمی مانند تاسیس بانک؛ استخراج معادن نفت؛ بهره برداری از جنگل و شیلات در ایران دست یافتند. صنعت و بازرگانی کشور ما با واگذاری این امتیاز‌ها آسیب‌های فراوانی دید. شرکت‌های بازرگانی خارجی که به دنبال بازار‌های مصرف جدید بودند در بیشتر شهرهای ایران شعبه‌هایی تاسیس کردند که به خرید و فروش مشغول شدند که معمولاً کالاهای اروپایی را بدون پرداخت حقوق گمرکی و یا با حقوق گمرکی بسیار ناچیزی وارد کشور می‌کردند. تولیدکنندگان و بازرگانان ایرانی چون نمیتوانستند با این شرکت‌ها رقابت کنند روز به روز ضعیف‌تر و دچار ورشکستگی شدند.

۹-امتیاز های واگذار شده به انگلیسی ها را نام ببرید

۱. احداث تلگراف
۲. رویتر: بهره برداری از جنگل ها و منابع و معادن ایران به جز طلا و نقره
۳. کشتی رانی در کارون
۴. بخت آزمایی (لاتاری)
۵. تاسیس بانک شاهنشاهی
۶. خرید و فروش انحصاری توتون و تنباکو
۷. دارسی: استخراج معادن نفت

۱۰-امتیاز های واگذار شده به روس ها را نام ببرید

۱. شیلات شمال
۲. بانک استقراضی روس
۳. تشکیل نیروی قزاق
۴. احداث راه شوسه بین انزلی و قزوین
۵. قرارداد گمرکی

۱۱-چرا مردم با اکثر این امتیازات مخالف بودند؟

مردم مسلمان ایران می دانستند که این واگذاری امتیازات اقتصادی موجب تسلط هرچه بیشتر بیگانگان بر منابع ثروت و بازار کشورشان می شود پس با واگذاری برخی از این امتیازات مخالفت کردند. روحانیون هم که از گروه های آگاه مورد احترام و اعتماد جامعه ایران در عصر قاجار بودند رهبری اعتراض ها را بر عهده داشتند.

۱۲-قرارداد تالبوت یا توتون تنباکو را توضیح دهید.

در دوره ناصر الدین شاه توتون و تنباکو از عمدۀ ترین محصولات کشاورزی ایران بود. در آن زمان یک نفر انگلیسی قراردادی با ایران بست که بر اساس آن ایرانیان نمی توانستند محصول توتون و تنباکوی خود را به کسی غیر از او بفروشند.

۱۳- عاقبت امتیاز توتون تنباكو چه شد؟

مرد به ویژه روحانیون و بازگانان با اگاهی از نتایج زیان بار اقتصادی این قرارداد شروع به اعتراض در شهر های مختلف کردند برای لغو قرارداد اما ناصرالدین شاه به مخالفان اعتنای نکرد و آیت الله میرزا حسن شیرازی مرجع تقلید شیعیان در سامرا استفاده از توتون و تنباكو را حرام اعلام کرد و با اوج گرفتن نهضت تنباكو ناصر الدین شاه مجبور شد لغو کند قرارداد را.

۱۴- موفقیت نهضت تنباكو از نظر سیاسی و اجتماعی چه اهمیتی داشت؟

نهضت تنباكو نخستین حرکت جدی مردم ایران برای نفوذ سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی بود و پیروز آن حس اعتماد به نفس و روحیه مقاومت و مبارزه را در مردم تقویت کرد.

درس ۱۳

۱- تفاوت حکومت پادشاهی مشروطه با پادشاهی استبدادی را بنویسید.

در دوران حکومت مظفرالدین شاه، رویدادی بزرگ در ایران رخ داد که به دنبال آن، نظام پادشاهی استبدادی، جای خود را به پادشاهی مشروطه داد که در آن، اختیارات شاه بر اساس قانون محدود میشد و نهادهایی مانند مجلس شورا و هیئت وزیران میتوانست در اداره کشور دخالت کند. در صورتیکه در نظام پادشاهی استبدادی همه تصمیمات را خود پادشاه می گرفت.

۲- اوضاع ایران و جهان در آستانه نهضت مشروطه چگونه بود؟

دوران سلطنت ناصرالدین شاه، با افزایش نفوذ و دخالت انگلستان و روسیه از میانه در ایران، اوضاع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران رو به افول نهاد. این روند، در دوران پادشاهی مظفرالدین شاه، به سبب ضعف و ناتوانی او، فزونی یافت. در مقابل، مردم ایران که طعم تلح استعمار را چشیده بودند و میدانستند که حکومت استبدادی کشورشان نیز قادر به مبارزه با استعمارگران نیست، با تکیه بر آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه، به تدریج به تکاپوی اصلاح اوضاع کشور برآمدند. رهبری مردم در این تحولت را بیشتر علماء بر عهده داشتند. کشورهای استعمارگر اروپایی که از چهار قرن قبل، غارتگری و چپاول گسترده خود را در قاره های آسیا، آمریکا و آفریقا آغاز کرده بودند، پس از «انقلاب صنعتی» تلاش میکردند تا تمامی جهان را در چنگ خود بگیرند و از منافع اقتصادی آنها بهرهمند شوند. یکی از برنامه های آنها، تضعیف حکومت های مستقل در سراسر جهان و در نهایت تبدیل آن کشورها به مستعمرات کشورهای قدرتمندی چون انگلستان بود. آنها همچنین با ایجاد فرقه های جدید و دامن زدن به اختلافات مذهبی و اجتماعی، سعی کردند تا نیروی مقاومت مردمی را در این کشورها تضعیف کنند. این در حالی بود که علماء برای اصلاح امور ایران و تقویت بنیان های کشور، در حال تلش جدی بودند. از اواسط دوران قاجار، برخی شروع به تمجید از ویژگی های تمدن غربی و حکومت های مشروطه کردند و در مقابل، اوضاع نابسامان کشور را بیان میکردند. بعضی از روشنفکران این دوران، پذیرش بیچون و چرای اندیشه های غربی و خودباختگی در برابر غرب را ترویج میکردند و نهضت اصلاح طلبی مردم ایران را که بر اساس عدالت خواهی و نفی استعمار بود، با عقاید و اندیشه های غربی، در می آمیختند.

۳-چه حوادثی جریان انقلاب مشروطه را سرعت بخشد

۱-موفقیت نهضت تباکو و قتل ناصرالدین شاه

۲-مظفرالدین شاه نیز شاهی نالایق بود که توانایی سامان دادن به کشور را نداشت

۳-توهین‌ها به مقدسات دینی مردم از سوی برخی کارگزاران کشورهای های استعمارگر در ایران

۴-یکی دیگر از عواملی که جریان مشروطه را سرعت بخشد ماجرای فلک شدن برخی تجار بود

۴-علت تحصن مردم و علماء در حرم حضرت عبدالعظیم حسنی را بنویسید؟

در آن زمان، قیمت برخی کالاهای اساسی مانند نان و قند بالا رفت. برخی از مردم به همراه تعدادی از تاجران قند به این گرانی اعتراض کردند. حاکم تهران به جای آنکه به شکایت آنان رسیدگی کند، به آنها توهین کرد و تاجران را فلک کرد. در نتیجه اعتراضات ادامه یافت. عده‌ای از علماء با تحصن (بست نشینی) در حرم حضرت عبدالعظیم حسنی از مردم حمایت کردند.

۵-مهم ترین خواسته‌های مردم و علماء چه بود؟

از جمله خواسته‌های حاضرین در این تحصن یک ماهه که آیت الله بهبهانی و آیت الله طباطبائی در راس آنها قرار داشتند، تشکیل عدالت خانه در تمام شهرها و عمل به قانون اسلامی به شکل دقیق بود که با قول همکاری شاه این تحصن به اتمام رسید. اما پس از چندی، مظفرالدین شاه به تعهدات خود عمل نکرد.

۶- مهاجرت قم، تحصن در سفارت انگلیس و صدور فرمان مشروطه را توضیح دهید.

در پی تشکیل نشدن عدالتخانه و شدید شدن اعتراضات، شهر حالت نیمه تعطیل به خود گرفت و آیت الله طباطبایی و بهبهانی که پیشرفت کار را بدون همراهی آیت الله شیخ فضل الله ناممکن می دیدند، از او خواستند تا به جمع معترضان بپیوندند. شیخ فضل الله نوری که بزرگ ترین عالم تهران بود، با آنان همراه شد و در پی او، اکثر روحانیون تهران به معترضان ملحق شدند. در نهایت، جمعی چند هزار نفره، برای به دست آوردن مطالبات خود، راهی قم شدند و با ارسال نامه به عالمان دیگر شهرها و مراجع عراق، بسیاری از ایشان را با خود همراه کردند.

با خروج علما از تهران، در شهر شایعه شد که دولت قرار است تجار و کسبه ای را که جزء معترضان هستند، تحت فشار قرار دهد. از این رو، جمعی از آنها به تحریک برخی وابستگان انگلستان، به سفارت این کشور پناه برداشتند. به تدریج جمعیت تحصن کنندگان در سفارت افزایش یافت و به هزاران نفر تاجر، کاسب، طلبه و عموم مردم رسید.

اعضای سفارت از این فرصت استفاده کردند و با پذیرایی از مردم، به تأثیرگذاری بر خواسته های آنان پرداختند و بیشتر مردم نیز، از سیاست پیچیده استعماری انگلیس و سوءاستفاده این کشور از تحصن آنها، غافل بودند. بسیاری از مردم برای اولین بار در سفارت با واژه «مشروطه» آشنا شدند و انگلیسی ها و غربگرایان به آنان القا کردند که باید همچون انگلستان، مشروطه و مجلس شورا بخواهند.

شورش همزمان مردم در برخی دیگر از ولیتها و تعطیلی بازارها و مساجد در تهران، در نهایت موجب صدور فرمان تشکیل مجلس شورا از سوی مظفرالدین شاه در مرداد ماه

سال ۱۲۸۵ شد. پس از آن، عده‌ای از سیاستمداران مشروطه خواه، به سرعت قانون اساسی را تدوین کردند.

۷- مهم ترین موانع و مشکلات سر راه انقلاب مشروطه را نام ببرید.

۱- تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف ها

۲- تعطیلی مجلس

۳- شهادت شیخ فضل الله نوری

۴- افزایش دخالت‌های خارجی

۵- وقوع جنگ جهانی اول

۸- به پیشنهاد شیخ فضل الله نوری چه مکملی به قانون اساسی اضافه شد؟

با تلاش ها و مجاهدت های جدی شیخ فضل الله نوری، بخش هایی در متمم قانون اساسی تصویب شد که بنابر آن، باید چند نفر از مجتهدان و فقیهان اسلام که با شرایط و زمان خود آشنا بودند، در مجلس شورا شرکت می کردند تا قانون های مصوب، مخالف قواعد اسلامی نباشد.

۹- برخورد محمد علی شاه با نظام مظروطه چگونه بود؟

مصطفی‌الدین شاه مدت کوتاهی پس از صدور فرمان مشروطه در گذشت. محمد علی شاه، جانشین او، پادشاهی مستبد بود. او با پشتیبانی دولت روسیه و حمایت طرفداران حکومت استبدادی، تصمیم گرفت حکومت نو پای مظروطه را نابود سازد. پس از چند ماه اختلاف و درگیری موافقان و مخالفان مشروطه و حوادثی مانند قتل صدراعظم شاه و

سوء قصد به جان شاه، به دستور محمد علی شاه، مجلس به توب بسته شد و منحل گردید.

۱۰- فاتحان تهران در مورد محمد علی شاه چه تصمیمی گرفتند؟

با تعطیلی مجلس، گروهی از مشروطه خواهان به اروپا رفتند. اما مردم و علماء در داخل کشور به مقاومت پرداختند. مقاومت اصلی از سوی تبریز و به سردمداری ستارخان و باقرخان و با حمایت مراجع نجف شکل گرفت. در این زمان، طرفداران مشروطه در گیالن و اصفهان، در پی انتشار خبر مقاومت مردم تبریز، راهی تهران شدند و آن را تصرف کردند. پس از فتح تهران و تشکیل مجلسی فوق العاده، شاه بر کنار شد و پسر نوجوانش، احمد شاه، جانشین او شد.

۱۱- شهادت شیخ فضل الله نوری را توضیح دهید.

با پیروزی دوباره مشروطه خواهان، انتظار میرفت که دشمنان واقعی نهضت، مجازات شوند. اما آنها رها شده و محمدعلی شاه نیز بدون محاکمه به خارج کشور منتقل شد. همچنین، در اولین روزها، جمعی از علماء دستگیر شدند و شیخ فضل الله نوری نیز پس از یک محاکمه نمایشی، به شکلی دردآور اعدام شد.

شهادت مظلومانه بزرگترین عالم تهران در جریان نهضت مشروطه که قبل از آن در نهضت تنباکو نیز نقش مؤثری داشت، نشانه‌ای از انحراف در مسیر مشروطه بود که از مدت‌ها قبل، شروع شده بود. شیخ فضل الله نوری با مشروطه منطبق بر ارزش‌های غربی مخالف بود و طرفدار مشروطه شرعی بر پایه ارزش‌های اسلامی بود.

۱۲- دلیل همکاری انگلستان و روسیه در قرارداد ۱۹۰۷ چه بود؟

همزمان با وقوع انقلاب مشروطیت در ایران، آلمان و متحداش، یعنی ایتالیا، اتریش و مجارستان، به یک قدرت بزرگ اروپایی تبدیل شده و در صدد دستاندازی بر مستعمرات دیگر کشورها بودند. انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحداش، تصمیم گرفتند به جای رقابت، با یکدیگر همکاری کنند. به همین دلیل، این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند.

۱۳- پس از قرارداد ۱۹۰۷ روس ها دست به چه اقداماتی زدند؟

پس از آن، روسیه با خیالی آسوده در امور داخلی ایران مداخله میکرد و اجازه نمیداد که دولت و مجلس اوضاع آشفته کشور را سروسامان دهند. علوه بر این، نیروهای روسیه وارد خاک ایران شدند. آنها در تبریز تعدادی از مشروطه خواهان را کشتند و در مشهد نیز حرم امام رضا علیه اسلام را به گلوله بستند

۱۴- قرارداد ۱۹۰۷ میان چه کشور هایی به امضا رسید و در مورد ایران چه تصمیماتی گرفته شد؟

بین انگلیس و روسیه (ادامه جدول زیر)

نقشه تقسیم ایران در قرارداد ۱۹۰۷

۱۵- هدف انگلستان و روسیه از امضای قرارداد ۱۹۰۷ چه بود؟

مقابله با قدرت روز افزون آلمان و متحدانش

۱۶- جنگ جهانی اول در چه تاریخی آغاز و نتیجه آن چه شد؟

جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ م/ ۱۲۹۳ ش آغاز شد. در یک سوی این جنگ، کشورهایی قرار داشتند که به متحدين معروف بودند و در سوی دیگر آن، کشورهایی که به متفقین مشهور شدند؛ جنگ جهانی اول پس از چهار سال با پیروزی متفقین به پایان رسید. بر اثر این جنگ، میلیون‌ها نفر کشته، زخمی و آواره شدند و خسارت‌ها و ویرانی‌های زیادی به بار آمد.

۱۷- متحدين و متفقین را در جنگ جهانی اول نام ببرید؟

آلمان، ایتالیا، اتریش، مجارستان، عثمانی	متحدين
انگلستان، روسیه، فرانسه، در اوخر جنگ (آمریکا)	متفقین

۱۸- در جنگ جهانی اول ایران چه سیاستی در پیش گرفت؟

دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی طرفی کامل خود را اعلام کرد اما انگلستان، روسیه و عثمانی این بی طرفی را نادیده گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند. پس از آن، برخی مناطق ایران صحنه نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد.

۱۹- در چه مناطقی از ایران مردم در مقابل اشغالگران ایستادگی کردند؟

در برخی از نواحی ایران مانند بوشهر، فارس و خوزستان، نیروهای مردمی از جمله عشایر غیور به مقابله با قوای اشغالگر انگلیسی برخاستند. از جمله دلیرمردان تنگستانی به فرماندهی رئیسعلی دلواری با ایثار جان خویش ضربه سنگینی به اشغالگران وارد آوردند.

۲۰- تاثیر جنگ جهانی اول در ایران را بنویسید.

جنگ جهانی اول موجب بی ثباتی و آشفتگی بیشتر اوضاع ایران شد. به دلیل حضور نیروهای اشغالگر و درگیری های نظامی، دولت مرکزی به نهایت ضعف رسید و تسلط خود را بر امور کشور از دست داد. نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی گسترش یافت و امنیت و آسایش مردم از بین رفت. در آن سال ها، ایرانیان دچار مصیبت های بزرگی مانند قحطی، فقر، گرسنگی و شیوع بیماری های واگیردار شدند و چند میلیون نفر جان خود را از دست دادند.

سوالات کوتاه :

۱- رهبران مردم تهران = آیت الله بهبهانی و طباطبایی

۲- چه کسی فرمان مشروطیت را صادر کرد = مظفر الدین شاه

۳- چه کسی مجلس را به توب بست = محمد علی شاه

۴- سردمداران قیام تبریز = ستارخان و باقرخان

۵- در جنگ جهانی اول چه کسی پادشاه ایران بود = احمد شاه

۶- چه کسی در بوشهر در مقابل انگلیسی ها مقاومت کرد = رئیس علی دلواری

درس ۱۴

۱- تاثیر انقلاب روسیه در ایران را بنویسید

در اواخر جنگ جهانی اول، حکومت تزاری روسیه بر اثر وقوع انقلابی عظیم سرنگون شد. پس از آن، نام این کشور به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت. دولت جدید شوروی نیروهایش را از ایران فرا خواند و سرگرم مسائل داخلی خود شد.

۲- مواد قرارداد ۱۹۱۹ را بنویسید و بگویید میان چه کشورهایی به امضا رسید

انگلستان با استفاده از این موقعیت، کوشید نفوذ و سلطه خود را در کشور ما تثبیت کند. از این رو، با وثوق الدوله، نخست وزیر ایران قراردادی بست که به قرارداد ۱۹۱۹ معروف شد. بر اساس این قرارداد، اداره امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران) نظامی و مالی انگلستان قرار می گرفت.

۳- چه کسانی با قرارداد ۱۹۱۹ مخالفت کردند؟

این قرارداد در ایران با مخالفت گسترده‌ای روبه رو شد و بسیاری از شخصیت‌های مبارز و آزادی خواه مانند آیت الله مدرس و شیخ محمد خیابانی با آن به مخالفت برخاستند و احمد شاه قاجار نیز از تأیید آن خودداری کرد.

۴- چهاره سیاسی و نظامی کودتای ۱۲۹۹ را بنویسید

انگلیسی‌ها یکی از فرماندهان نیروی قزاق به نام رضاخان (رضامیرپنج) را به عنوان مهره نظامی و سیدضیاء الدین طباطبایی را به عنوان مهره سیاسی کودتا برگزیدند.

۵- چگونگی اجرای کودتای ۱۲۹۹ را توضیح دهید

در سوم اسفند ۱۲۹۹ نیروهای تحت فرمان رضاخان مراکز مهم پایتخت را اشغال کردند و احمد شاه مجبور شد سیدضیاء را به نخست وزیری و رضاخان را به فرماندهی کل قوا منصب کند

۶- رضاخان برای جلب نظر مردم دست به چه اقداماتی می‌زد؟

رضاخان در آن زمان برای جلب نظر مردم، خود را فردی مذهبی و پایبند به احکام و ارزش‌های دینی نشان می‌داد. به همین دلیل، در مراسم و مجالس مذهبی حضور می‌یافت و با علماء دیدار و مشورت می‌کرد.

۷- چگونگی تغییر حکومت از قاجار به پهلوی را بنویسید

رضاخان با استفاده از موقعیت خود به عنوان وزیر جنگ و نخست وزیر، طرف داران خود را وارد مجلس شورای ملی کرد. در سال ۱۳۰۴ش مجلس شورای ملی با وجود مخالفت جدی تعدادی از نمایندگان، مانند آیت الله مدرس، احمدشاه قاجار را از قدرت برکنار کرد و حکومت موقت را به رضاخان سپرد. سپس، مجلس مؤسسان به طور رسمی حکومت را به رضاخان و خانواده او واگذار کرد.

۸- استبداد رضاخانی را توضیح دهید

رضاشاه از ابتدای حکومت به استبداد (دیکتاتوری) روی آورد. در دوران حکومت او، هیئت وزیران و نمایندگان مجلس شورای ملی اختیار و استقلال چندانی نداشتند و تابع دستورات شاه بودند.

۹- سرکوب آزادی خواهان توسط رضاخان را توضیح دهید و مثال بزنید

حکومت رضاشاه به احزاب و روزنامه‌های مستقل اجازه فعالیت نمی‌داد و با زور و خشونت، فضای خفقان، ترس و سرکوب را بر جامعه حاکم کرد. در چنین شرایطی، مخالفان سرنوشتی جز تبعید، زندان، شکنجه و اعدام نداشتند. آیت الله سیدحسن مدرس یکی از مخالفان سرسخت شیوه حکومت رضاشاه بود که به دست مأموران این حکومت به شهادت رسید. همچنین رضاخان به بهانه برقراری امنیت، برخی از قیام‌های آزادی خواهانه و استقلال طلبانه، مانند نهضت جنگل، به رهبری میرزا کوچک خان جنگلی را با خشونت زیاد، سرکوب کرد.

۱۰-هدف رضاخان از ایجاد ارتش منظم چه بود؟

به وجود آوردن ارتش منظم در ایران از جمله برنامه های اساسی انگلیسی ها و اهداف استعماری آنها بود. این ارتش ضمن اینکه تمرکز قدرت سیاسی را در کشور ممکن می ساخت، قیام های مردمی را سرکوب می کرد و در موقع ضروری، به عنوان تأمین کننده اهداف نظامی انگلستان مورد استفاده قرار می گرفت.

۱۱-هدف رضا خان از ایجاد راه آهن سراسری جنوب به شمال چه بود؟

هدف آن ایجاد راهی سراسری برای انتقال سریع نیروهای انگلیسی از جنوب به شمال بود. در صورت پیش روی روس ها، انگلیسی ها با استفاده از این راه می توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آنها به هندوستان شوند. در جنگ جهانی دوم همین راه به مهم ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد.

۱۲-رضاشاه برای تضعیف هویت اسلامی و تخریب فرهنگ ایرانی چه اقداماتی کرد؟

حکومت رضاشاه به بهانه پیشرفت و نوسازی فرهنگی و اجتماعی، کارهایی انجام داد که نتیجه آنها تضعیف ارزش‌های دینی و رواج فرهنگ غیر ایرانی بود. یکی از این کارها، مجبور کردن مردم به این بود که لباس یکسانی به تن کنند و کلاه لبه داری (مشهور به کلاه پهلوی) بر سر بگذارند. پس از آن، محدودیت هایی برای برگزاری مراسم مذهبی از جمله عزاداری امام حسین به وجود آمد و زمزمه برداشت (کشف) حجاب مطرح شد. مردم مشهد در اعتراض به این کارها در مسجد گوهرشاد گرد هم آمدند. نیروهای نظامی مردم را در کنار حرم حضرت امام رضا به گلوله بستند و عده زیادی را شهید و مجروح کردند. حکومت رضاشاه که بسیار شیفته ظاهر فرهنگ اروپایی بود، اندکی پس از سرکوب قیام گوهرشاد، دستور داد حجاب را با زور و خشونت از سر زنان و دختران ایرانی بردارند.

۱۳-هدف رضاخان از باستان گرایی چه بود؟

در دوران حکومت رضاشاه، باستان گرایی با هدف تضعیف و به حاشیه راندن اسلام، شدت گرفت. در این دوران، ارتباط میان علایق دینی و ملی مردم ایران که سبب اقتدار و تقویت هویت ملی است، نادیده گرفته می‌شد و تلاش گستردۀ ای برای از بین بردن هویت قومی و ارزش‌های برخی از اقوام انجام شد.

۱۴-جنگ جهانی دوم در چه تاریخی و با حمله کدام کشور آغاز شد؟

۱۳۱۸ شمسی یا ۱۹۳۹ قمری آغاز و در سال ۱۳۲۴ شمسی یا ۱۹۴۵ قمری به پایان رسید. جنگ جهانی دوم با حمله ناگهانی آلمان به لهستان آغاز شد.

۱۵-کشورهای محور و متفقین را در جنگ جهانی دوم نام ببرید

ایتالیا و ژاپن به آلمان پیوستند و دولت‌های محور را تشکیل دادند. در جبهه مقابل، انگلستان، فرانسه، شوروی و آمریکا قرار داشتند که متفقین خوانده می‌شدند.

آلمان، ایتالیا، ژاپن	دولت‌های محور
انگلستان، فرانسه، شوروی (روسیه)، آمریکا	متفقین

۱۶-سیاست ایران در جنگ جهانی دوم چه بود و متفقین به چه بهانه‌ای و با چه هدفی ایران را اشغال کردند؟

در جنگ جهانی دوم، دولت ایران اعلام بی‌طرفی کرد، اما در شهریور ۱۳۲۰ متفقین به بهانه حضور تعدادی از کارشناسان آلمانی، کشور ما را به اشغال خود درآوردند. هدف اصلی آنها از این اقدام، استفاده از موقعیت و منابع و امکانات ایران به سود خویش بود.

۱۷- تاثیر جنگ جهانی دوم بر ایران را بنویسید

متفقین پس از اشغال ایران، رضاشاه را مجبور کردند که از قدرت کناره گیری کند و سپس او را از ایران تبعید کردند. پس از رضاشاه پسرش محمدرضا، شاه ایران شد. بوی نیز همانند پدرش، چون منتخب مردم نبود و دست نشانده بیگانه بود، مطیع برنامه ها و اهداف افرادی بود که بقای خود در حکومت را وابسته به آنها می دانست. در جنگ جهانی دوم، متفقین با شکست دادن آلمان و بمباران اتمی ژاپن (توسط آمریکا)، پیروز شدند. کشور ما تا پایان جنگ جهانی دوم در اشغال بیگانگان بود. جنگ جهانی دوم نیز همچون جنگ جهانی اول، به اقتصاد و جامعه ایران خسارت ها و آسیب های زیادی وارد کرد و موجب عقب ماندگی کشور شد. مردم ایران طی آن سال ها با کمبود و گرانی شدید مواد غذایی، مخصوصاً نان، روبه رو بودند و عده زیادی بر اثر گرسنگی و سوء تغذیه جان سپرندند.

۱۸- امتیاز بهره برداری از نفت ایران اولین بار توسط چه کسی و به کدام کشور داده شد؟

امتیاز بهره برداری از منابع نفت ایران در زمان مظفرالدین شاه به انگلیسی ها واگذار شده بود. رضاشاه امتیاز مذکور را لغو کرد اما خیلی زود طی قرارداد دیگری، دوباره منابع نفت ایران را به انگلستان واگذار کرد. در سال های بعد از جنگ جهانی دوم، مردم ایران خواهان لغو آن قرارداد و ملی شدن صنعت نفت بودند.

۱۹- چگونگی ملی شدن نفت ایران را توضیح و رهبران آن چه کسانی بودند؟

آیت الله کاشانی و دکتر محمد مصدق رهبری نهضت ملی شدن صنعت نفت را به عهده گرفتند. مجلس شورای ملی نیز با مشاهده اتحاد و یکدلی مردم، قانون ملی شدن نفت را در اسفند ۱۳۲۹ تصویب کرد. پس از آن، دکتر مصدق نخست وزیر شد تا آن قانون را به اجرا درآورد و دست بیگانگان را از منابع و صنعت نفت کوتاه کند. دولت انگلیس برای جلوگیری از اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت، کارشناسی های مختلفی کرد اما به دلیل وحدت ملت و همدلی رهبران نهضت، ناکام ماند.

۲۰- کودتای ۲۸ مرداد توسط جه کسی و با کمک جه کشورهایی اجرا شد؟

دولت های انگلستان و آمریکا از این شرایط برای سرنگونی دولت دکتر مصدق از طریق کودتا استفاده کردند. طبق برنامه ای که این دو کشور طراحی کردند، در روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحدهایی از ارتش به فرماندهی سرلشکر فضل الله زاهدی به خیابان ها ریختند و با اشغال مراکز مهم پایتخت، دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند. پس از موفقیت کودتای ۲۸ مرداد، منابع نفت ایران دوباره در اختیار بیگانگان قرار گرفت و نفوذ و سلطه آمریکا بر کشور ما به تدریج افزایش یافت.

۲۱- هدف از تشکیل ساواک چه بود؟

محمد رضا شاه که پس از کودتا سلطنت دوباره خود را مديون انگلیس و آمریکا میدید، به شاهی مستبدتر و ستمگر تبدیل شد و اصول قانون اساسی را آشکارا نادیده می گرفت. او همچنین با تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) به کمک آمریکایی ها، به سرکوب شدید مخالفان پرداخت و دوباره فضای ترس و خفقان بر ایران حاکم شد.

جواب دو فعالیت مهم کتاب:

۲- الف) علت کودتای ۱۹۱۹ چه بود؟ جواب: ناکامی انگلستان در اجرای قرارداد ۱۹۱۹

۵- الف) مهم ترین دلیل موفقیت کودتای ۲۸ مرداد چه بود؟ جواب: اختلاف میان آیت الله کاشانی و دکتر مصدق

پایان